

AZƏRBAYCAN:

REPRESSİYA

OYUNLARI

BİRİNCİ AVROPA OYUNLARINDA
EŞİTMƏYƏCİYİNİZ SƏSLƏR

AMNESTY
INTERNATIONAL

Birinci Avropa Oyunları¹ 2015-ci il, 12-28 iyunda, Azərbaycanın paytaxtı Bakıda keçiriləcəkdir. Çoxsaylı növlər üzrə idman tədbiri 640 milyon dollara tikilmiş yeni stadionda, 6000-dən çox idmançının iştirakı ilə keçiriləcək.

Oyunlar, hökumətin Azərbaycanı mütərəqqi, siyasi cəhətdən sabit və güclənən iqtisadi qüvvə kimi təsvirmə kampaniyasına nəhəng təkan verəcəkdir. Azərbaycan prezidenti, İlham Əliyevin sözlərinə görə, Avropa Oyunlarına ev sahibliyi etmək, "Azərbaycana bir daha özünü bütün Avropaya güclü, inkişafda olan, müasir dövlət kimi təqdim etmək imkanı verəcəkdir".²

Amma, hökumətin təqdim etdiyi gələcəyə baxışlı və müasir ölkə imicinin arxasında hakimiyyətin tənqidini gübdəlik qaydada və getdikcə artan bir şəkildə repressiya ilə qarşılayan bir dövlət durur. Hökuməti tənqid etməyə cəsərləri çatan jurnalistlər, siyasi fəallar və insan haqları müdafiəçiləri qondarma ittihamlar, ədalətsiz məhkəmələr və uzunmüddətli həbs cəzaları ilə üzlaşırlər.

Son illərdə, Azərbaycan hakimiyyəti ölkə daxilindəki müstəqil səsələrə qarşı, indiyədək görünməmiş səviyyədə təqiblər həyata keçirib. Onlar bunu elə sakit və tədricən edirlər ki, hərəkatlarına cavabdehlik daşımadan bu hərəkatlarını davam etdirə bilərlər. Amma bu hərəkatların nəticəsi tamamilə aydındır. Amnesty International 2015-ci ilin mart ayında ölkəyə son səfərində vətəndaş cəmiyyətinin demək olar ki, heç əlamətini görməyib – müxalif səsləri daim boğublar.

İnsan haqları fəalları və hökumət tənqidçiləri susdurulublar. Bəziləri dəmir barmaqlıqlar arxasındadır, digərləri ölkəni tərk ediblər və çoxları həbs və təzyiqlə qorxusundan sakit dayanıblar. Tənqidçi QHT-lərin ofisləri qapanıb və beynəlxalq insan haqları təşkilatları məcburən ölkəni tərk etməli olublar. Media da hökumət repressiyasının hədəfi olub. Medianın əksəriyyəti ya hökumətin mülkiyyətidir, ya da hökumətyönlüdür. Öz mətbuat və televiziya monopoliyasından istifadə edən hakimiyyət tənqidçilərinə qara yaxır.

(Yuxarıda) Bakının mərkəzində Alov Qüllələri © Amnesty International

Ölkə Barədə Əsas Faktlar

Dövlət Başçısı:
İlham Əliyev

Hökumət Başçısı:
Artur Rəsizadə

Əhali:
9,583,200

Ərazi:
86,600 km²

“İFLİC”

VƏTƏNDAŞ

CƏMİYYƏTİ

“Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti tamamilə məhv edilib. İnsan haqları üzrə işləyən QHT-lər, təxminən 20 təşkilat, bağlanıb. Onların bəzilərinin başçıları həbs ediliblər, bəziləri ölkədən qaçmağa məcbur olublar, bəziləri isə, bizim kimi sanksiyalara və dondurulmuş hesablara görə iflic vəziyyətindədirlər.”

Əsəbəli Mustafayev, Demokratiya və İnsan Hüquqları Resurs Mərkəzi QHT-sinin rəhbəri

Müxalif səsləri susdurmaq naminə hakimiyyət bir çox üsula əl atıb və bu üsulların məcmu təsiri müstəqil vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının mövcud olmasını mümkünəşür edir.

Bir çox illər ərzində yüzlərlə təşkilatın qeydiyyatı hakimiyyət tərəfindən səbəbsiz yerə rədd edilib. Son illər ərzində hökumət, yeni məhdudlaşdırıcı qanunlar və mürəkkəb hesabat tələblərindən istifadə edərək, hakimiyyəti hər hansı bir şəkildə tənqid edən təşkilatları bağlayıb, onların rəhbərlərini həbs və təqib edib. 2014-cü ilin may ayından, onlarca QHT-nin bank hesablarını dondurub, ofislərini reyid edib sənədlər və avadanlıqlarını müsadirə edən hakimiyyət, həmçinin QHT-lərin maliyyəsini və resurslarını hədəfə alıb.

Bu sistemətik repressiyanın nəticəsi olaraq, Sülh və Demokratiya İnstitutu, Hüquq Maarifçiliyi Cəmiyyəti, Reportyorların Azadlıq və Təhlükəsizlik İnstitutu (RATİ), Media Hüquqları İnstitutu və Demokratiya və İnsan Hüquqları Resurs Mərkəzi kimi insan haqları qruplarının əksəriyyəti ya bağlanıb, ya da öz fəaliyyətlərini dayandırmağa məcbur olub.

Təcrübəli insan haqları vəkili Əsəbəli Mustafayevin rəhbərlik etdiyi Demokratiya və İnsan Hüquqları Resurs Mərkəzi təsis edildiyi 2006-cı ildən etibarən Azərbaycanda siyasi təqibin və digər insan haqları pozuntularının qurbanlarına hüquqi təmsilçilik yardımı göstərir. Təşkilat Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinə təxminən 200 məhkəmə işi təqdim edib və bu işlərin əksəriyyəti üzrə qərar hələ verilməsədə, 25-i uğurla nəticələnib.

19 May 2014-cü ildə, Baş Prokurorluq təşkilatı yeni təqdim edilmiş məhdudlaşdırıcı qanunlara uyğun olaraq qrantlarını bəyan etməməsinə iddia edərək cərimələyib və bank hesabını dondurub. Əslində, qrantların hamısı qeydiyyatdan keçmək üçün qanunda nəzərdə tutulduğu kimi Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilmişdi. Lakin nazirlik heç bir izahat vermədən təqdim edilmiş qrantların bəziləri barədə guya bəyannamə almadığını iddia edib.

Nəticədə təşkilat fəaliyyətini tamamilə dayandırmağa məcbur olub.

Başqa QHT-lər eyni rəftarla üzlaşiblər. Onlar bildirirlər ki, verdikləri qeydiyyat ərizələri və qrantlar üçün təqdim etdikləri bəyannamələrin qəbul edilməsi ya təsdiqlənmir və ya rədd edilir. Nəticədə, onlar ya vergidən yayınma və ya başqa cinayət əməllərində saxta iddialara qarşı müdafiəsiz qalırlar.

¹ www.baku2015.com

² İlham Əliyevin Azərbaycan Milli gənclər Olimpiya komandası ilə görüşü zamanı çıxışı, 1 Sentyabr 2014-cü il, burada əldə edilə bilər <http://en.president.az/articles/12751>

26 Dekabr 2014-cü ildə, Baş Prokurorluğun rəsmiləri beynəlxalq media təşkilatı Azad Avropa Radiosu/Azadlıq Radiosunun Azərbaycan xidmətinin ofisinə reydlər edərək büronu bağlayıblar. Rəsmilər sənədlər və avadanlıqları müsadirə ediblər. Müstəqil Avropa Radiosu/Azadlıq Radiosunun 12 əməkdaşı hüquq-mühafizə işçiləri tərəfindən saxlanılaraq dindiriliblər. Onlar yalnız məxfilik bəsrədə iltizamı imzaladıqdan sonra sərbəst buraxılıblar. Azadlıq Radiosu Azərbaycan xidməti xaricdən maliyyələşdirilməsi ilə bağlı istintaq işinin davam etdiyinə görə hələ də bağlıdır.

Reportyorların Azadlıq və Təhlükəsizlik İnstitutu 2006-cı ildən Azərbaycanda media azadlıqlarının müdafiəsinin önündə olub. 9 İyul 2014-cü ildə, Azərbaycan hakimiyyəti təşkilatın bank hesabını dondurub. 8 Avqust 2014-cü ildə, Baş Prokurorluğun rəsmiləri Reportyorların Azadlıq və Təhlükəsizlik İnstitutunun ofisinə reydlər keçiriblər və sənədlərlə avadanlıqları müsadirə etdikdən sonra ofisi bağlayıblar. Bu zaman nə ofisin axtarışını və bağlanması əsaslandırılan məhkəmə qərarı təqdim edilib, nə də ki reydlərin məqsədi izah edilib. Lakin, rəhbər Emin Hüseynov daxil olmaqla təşkilatın əməkdaşları rəsmilər tərəfindən QHT-nin fəaliyyəti və xərcləri barədə sorğu-sual edililiblər.

Emin Hüseynov vəzifə səlahiyyətlərini aşma, qanunsuz sahibkarlıq və vergi ödəməkdən yayınma cinayət əməllərində ittiham edilmişdir; demək olar ki, eyni ittihamlar son bir neçə ay ərzində həbs edilmiş digər QHT rəhbərlərinə qarşı da irəliləyib. 2014-cü ilin avqust ayında, Emin Hüseynov İsveçrənin Bakıdakı səfirliyinə sığınmış. Bu hesabatın yazıldığı vaxt o hələ də səfirlikdə idi və qorxurdu ki, səfirliyi tərk etsə, dərhal həbs ediləcək. Təşkilatın sədr müavini Günay İsmayilova daxil olmaqla, Reportyorların Azadlıq və Təhlükəsizlik İnstitutunun digər əməkdaşlarının ölkədən kənara səfərlərinə qadağan qoyulub.

Emin Hüseynovun qardaşı, bloqer və tanınmış hökumət tənqidçisi Mehman Hüseynov Amnesty International-a deyib ki, hakimiyyət onu həm yazdığı bloqlara, həm də qardaşının fəaliyyətinə görə sistemə şəkildə təqib edir. Mehman Hüseynov, qardaşının İsveçrə səfirliyinə sığınmasından sonra, özünün Baş Prokurorluğa çağırmasını və təhdid edilməsini təsvir edib. O deyib ki, rəsmilər Emin Hüseynovun özünü təslim etmədiyi halda onların analarını zorlamaqla təhdid ediblər. Polis onun şəxsiyyət sənədlərini 2012-ci ildə müsadirə etdikdən sonra Mehman Hüseynovun ölkədən çıxması mümkün olmayıb.

Hakimiyyətin hücumu altında olan başqa bir təşkilat, Media Hüquqları İnstitutu, 2002-ci ildən etibarən fəaliyyətlərinə görə hədəflənən 100-dən çox jurnalist üçün hüquqi yardım göstərmiş. Hökumətin təqib kampaniyasını nəticəsində, 2014-cü ilin avqust ayında, təşkilat fəaliyyətlərini dayandırmağa məcbur olub. Hakimiyyət QHT-nin və əməkdaşlarının mülkiyyətini və bank hesablarını dondurub, ofisinə reydlər keçirib və təşkilata, qrantlarını bəyan etmədiyinə görə 53 min manat cərimə kəsib. Təşkilatın vəkili sənədlərinə görə, Ədliyyə Nazirliyinin saytıdan çəkilən şəkillər qrantların vaxtında qeydiyyatdan keçdiyini göstərir. Lakin, bu məlumat istintaq zamanı saytdan yoxa çıxıb.

*(Yuxarıda) Azad Avropa Radiosu/
Azadlıq Radiosu ofisin qapısı 2014-
cü ilin dekabr ayından möhürlüdür
© Amnesty International*

VİCDAN

Amnesty International-ın malik olduğu məlumata görə Azərbayanda ən azı 20 vicdan məhbusu vardır. Onlar hökumətə və hökumətin siyasətinə dinc şəkildə etiraz etdiklərinə görə və ya insan haqları pozuntularının qurbanlarına yardım etdiklərinə görə saxlanırlar. Onlar hazırda həbsdə iztirab çəkirlər və onları narkotik istifadəsindən tutmuş vergi ödəməkdən yayınma və vətənə xəyanətə kimi saxta ittihamlar üzrə mühakimələr gözləyir. Bu şəxslər dərhal və qeyd-şərtsiz azad edilməlidirlər.

Vicdan məhbusları Leyla Yunus, Xədicə İsmayılova, Rəsul Cəfərov və İntiqam Əliyev kimi tanınmış vətəndaş cəmiyyəti liderlərinin bəziləri Bakı yaxınlığında yerləşən Kürdəxanı cəzaçəkmə müəssisəsində saxlanırlar.

Kürdəxanı cəzaçəkmə müəssisəsi © Şəxsi

MƏH BUSLARI

Əbdul Əbilov

bloqer, tənqidi Facebook səhifəsinin təsisçisi və NİDA vətəndaş hərəkatının üzvüdür. 27 May 2014-ci ildə, ona beş il həbs cəzası verilib.

İntiqam Əliyev

insan haqları vəkili və Hüquqi Təhsil Cəmiyyətinin rəhbəridir. 22 Aprel 2015-ci ildə ona yeddi il yarım həbs cəzası verilib.

Rəşadət Axundov

NİDA vətəndaş cəmiyyətinin üzvüdür. 6 May 2014-cü ildə ona səkkiz il həbs cəzası verilib.

Məmməd Əzizov

NİDA vətəndaş cəmiyyətinin üzvüdür. 6 May 2014-cü ildə ona yeddi il yarım həbs cəzası verilib.

Xədicə İsmayılova

Azad Avropa Radiosu/ Azadlıq Radiosunun araşdırmaçı jurnalistidir. 5 Dekabr 2014-cü ildən həbs olunub.

Rəsul Cəfərov

İnsan Hüquqları Klubunun prezidenti və Bakıda keçirilən 2012 Avroviziya Mahını Müsabiqəsi ərəfəsində həyata keçirilən "Hüquqlar üçün Oxu" kampaniyasının koordinatorudur. 16 Aprel 2015-ci ildə ona altı il yarım həbs cəzası verilib.

Rəşad Həsənov

NİDA vətəndaş cəmiyyətinin üzvüdür. 6 May 2014-cü ildə ona yeddi il yarım həbs cəzası verilib.

Elvin Kərimov

bloqer və populyar Azad Söz Facebook səhifəsinin administratorudur. 18 Yanvar 2014-cü ildən həbs olunub.

Fərəc Kərimov

jurnalist və müxalif Müsavat partiyasında siyasi fəaldır. 6 May 2015-ci ildə ona altı il yarım həbs cəzası verilib.

Sirac Kərimov

Fərəc Kərimovun qardaşdır və qardaşının siyasi fəaliyyətinə görə həbs edilib. 12 Mart 2015-ci ildə ona altı il həbs cəzası verilib.

Anar Məmmədli

Azərbaycanda əsas sərbəst seçki müşahidə təşkilatı - Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzinin sədridir. 26 May 2014-cü ildə ona beş yarım il həbs cəzası verilib.

Hilal Məmmədov

jurnalist və Azərbaycanın cənubunda yerləşən talış milli azlığının hüquqları üçün fəaliyyət göstərən kampaniyaçıdır. 23 Sentyabr 2013-cü ildə ona beş il həbs cəzası verilib.

İlqar Məmmədov

siyasi fəal və Respublikaçı Alternativ (REAL) siyasi hərəkatının sədridir. 26 May 2014-cü ildə ona yeddi il həbs cəzası verilib.

Ömər Məmmədov

bloqer və NİDA vətəndaş hərəkatının üzvüdür. 4 iyul 2014-cü ildə ona beş il həbs cəzası verilib.

Rəşad Ramazanov

bloqer və Facebook-da tanınmış hökumət tənqidçisidir. 13 noyabr 2013-cü ildə ona doqquz il həbs cəzası verilib.

İlkin Rüstəmzadə

NİDA vətəndaş hərəkatının üzvüdür. 6 May 2014-cü ildə ona səkkiz il həbs cəzası verilib.

Yadigar Sadıqov

Müsavat partiyasının başqan müavinidir. 1 yanvar 2014-cü ildə ona altı il həbs cəzası verilib.

Tofiq Yaqublu

Müsavat partiyasının başqan müavinidir. 26 may 2014-cü ildə ona beş il həbs cəzası verilib.

Leyla Yunus

insan haqları müdafiəçisi və Sülh və Demokratiya İnstitutu QHT-sinin prezidentidir. 30 iyul 2014-cü ildən həbs olunub.

Arif Yunus

Sülh və Demokratiya İnstitutu üçün işləyirdi. Leyla Yunusun əri, insan haqları müdafiəçisi və tanınmış alimdir. 5 avqust 2014-cü ildən həbs olunub.

XƏDİCƏ İSMAYILOVA

Azad Avropa Radiosu/Azadlıq Radiosunun jurnalisti Xədicə İsmaylova tanınmış hökumət tənqidçisidir. O, bir neçə saxta ittihamlarla üzləşir. Bunların arasında özünü öldürmə həddinə çatdırma ittihamı da durur, halbuki bu işin qurbanı sonradan bildirib ki, şikayət ərizəsini ona məcburən yazdırıblar və onun intihar cəhdinin Xədicə İsmaylova ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Xədicə İsmaylovanı ona qarşı ittihamlar əsasında 12 ilədək həbs cəzası gözləyir.

Xədicə prezident İlham Əliyevin ailəsi və Bakıda gəlirli tikinti layihəsi arasında iddia edilən əlaqələri araşdırırdı. O tənqidi yazılarına görə davamlı təqiblərlə üzləşib. 2012-ci ildə, onu işini tərk etməyə məcbur etmək istəyən naməlum şəxslər Xədicəni öz evində gizlicə videoya çəkiblər. O fəaliyyətini dayandırmaqdan imtina etdikdə, onun intim video görüntüləri internetə yerləşdirilib.

Video görüntülərin ətrafında yaranmış mənfi ictimai təbliğat onun və ailəsinin, xüsusilə də Xədicə İsmaylovanın 72 yaşlı anası, Elmira İsmaylovanın dərin narahatlığına səbəb olub. Hökumətyönlü mətbuat qızının “əxlaqsız həyat tərzi” üçün anasını günahlandırır və yerli mətbuat isə “Xədicənin Erməni Anası Ölməlidir” adlı məqalədə Elmira İsmaylovanın yaşadığı ünvanın detallarını paylaşmışdı. Xədicə İsmaylovanın qohumlarının erməni olması iddiasından, 1990-cı illərdə baş vemiş Dağlıq Qarabağ müharibəsindən sonra ermənilərə qarşı mövcud olan geniş dümənçilik hissəsinin mövcudluğu nəzərə alınaraq istifadə edilmişdi. Yerli mətbuat həmçinin Xədicənin bacısına hücum etmiş və onun “aradüzəldən” olduğunu iddia edərək, bacıların guya pornoqrafik filmlərdə iştirak etdiklərini iddia etmişdi.

Amansız ictimai hücumlara baxmayaraq, Elmira İsmaylova Amnesty International-a bildirib ki, o qızının ədalət uğrunda mübarizəsini tamamilə dəstəkləyir və Xədicənin araşdırmaçı jurnalist olmaq qərarından heç zaman peşman olmayıb.

“Mənim qızım bir araşdırmaçı jurnalist kimi əla iş görüb. Xədicənin dəfələrlə imkanı olmasına baxmayaraq, o heç zaman Azərbaycanı tərk etməyib. O, burada lazım idi və mən bunu bildirdim. İndi ona həbsdə zəng edəndə həmişə deyirəm ki, ruhunu yüksək saxlasın... ona görə ki, o həbs edilməklə yaxşı qurtarıb, çünki onu öldürə də bilirdilər.”

Elmira İsmaylova, Xədicənin anası

(Yuxarıda) Xədicə İsmaylova © Azad Avropa Radiosu/Azadlıq Radiosu

LEYLA VƏ ARIF YUNUS

Leyla Yunus Azərbaycanda tanınmış insan haqları müdafiəçisidir. 1995-ci ildən etibarən o və əri Arif Yunus, Sülh və Demokratiya İnstitutuna rəhbərlik ediblər. Həm Leyla, həm də Arif Yunus tarixçidirlər və onların insan haqları üzrə fəaliyyətləri minlərlə insan həyatına son qoymuş və kütləvi sayda məcburi köçkünün yaranması ilə nəticələnmiş Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsinin sülh yolu ilə həllini tapmaq cəhdlərindən qaynaqlanır. Leyla Yunus həm də Azərbaycan hökumətinin repressiv daxili siyasətinin şiddətli tənqidçisi kimi ortaya çıxıb.

Leyla Yunus insan haqları sahəsində gördüyü işlər üçün Fransanın Fəxri Legion Ordeni və Almaniyanın Theodor Haecker mükafatı daxil olmaqla bir neçə nüfuzlu mükafat alıb. O, həmçinin nüfuzlu Saxarov Fikir Azadlığı mükafatının finalçıları arasında idi və 2015-ci il Nobel Sülh Mükafatına namizəd olmuşdu.

O, ölkədə bərbad insan haqları şəraitinə görə Avropa Oyunlarının boykotuna çağırış etdikdən beş gün sonra, 30 iyul 2014-cü ildə həbs edilib. Bir neçə gün sonra, 5 avqustda Arif Yunus da həbs olunub.

Onların qızı, Dinara, sığınacaq aldıqdan sonra Hollandiyada yaşayır. Onların həbsindən bəri, o, valideynlərini görməyib və onlarla danışmayıb. Dinaranı xüsusilə anasının sağlamlığı narahat edir. Leyla Yunus diabetdən və Hepatit C-dən əziyyət çəkir və ona xüsusi dərmanlar, habelə həbsxanada mövcud olmayan xüsusi pəhriz lazımdır.

Bu hesabatın yazıldığı vaxt, Leyla və Arif Yunusa bir-biri ilə ünsiyyət etməyə icazə verilmirdi. Leyla Kürdəxanı cəzaçəkmə müəssisəsində saxlanılır və Arif isə Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin təcridxanasındadır. Onlar maliyyə dələduzluğu və dövlətə xəyanət kimi saxta ittihamlarla mühakimələrini gözləyirlər.

“Cənab Prezident, mənə deyə bilərsiniz niyə mənim anam qarşıdan gələn Oyunları tənqid etdikdən sonra həbsdədir? Siz nədən qorxursunuz, cənab Prezident? Siz niyə azadlıq əvəzinə repressiyayı seçmişiniz?”

Dinara Yunus

**“AMA ƏN ÇƏTİNİ
ODUR Kİ, SƏN
YAXINDA DEYİLSƏN.**

**36 İLDİR Kİ, BİZ
DEMƏK OLAR,
HEÇ VAXT AYRI
OLMAMIŞIQ.”**

*Leyla Yunusun ərinə yazdığı 26 avqust
2014-cü il tarixli açıq məktubdan çıxarış.
Leyla və Arif Yunusa bir-biri ilə ünsiyyətə
icazə verilmir. Ona qovuşmaq ümidi ilə
Leyla Arifə tez-tez açıq məktublar yazır.*

İNTİQAM ƏLİYEV

İnsan haqları vəkili İntiqam Əliyev insan haqları müdafiəçilərinin bütöv bir nəslini maarifləndirib və onilliklər ərzində Azərbaycanda siyasi motivli təqibin qurbanlarına kömək edib.

Qondarma dəlillər üzərində qurulmuş ədalətsiz məhkəmədən sonra, 22 aprel 2015-ci ildə, o, yeddi il yarım müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. O, Hüquq Maarifçiliyi Cəmiyyəti insan haqları QHT-sinin rəhbəri vəzifəsində vergidən yayınma, səlahiyyətlərindən sui-istifadə, qanunsuz sahibkarlıq və külli miqdarda mənimləmədə təqsirli bilinib.

İntiqam Əliyev beynəlxalq insan haqları qurumlarını və beynəlxalq QHT-ləri siyasi motivlə həbs edilmiş şəxslərin siyahıları da daxil olmaqla, Azərbaycanda insan haqları pozuntuları barədə məlumatla təmin etməkdə mühüm rol oynayıb. Onun həbsi, Avropa İnsan Haqları Məhkəməsi 2010-cu il seçkiləri zamanı törədilmiş insan haqları pozuntuları ilə bağlı onun təqdim etdiyi işlər üzrə hökumətə müraciət etdikdən dərhal sonra həyata keçirilib. İntiqam Əliyevin həbsi və onun QHT-sinin bağlanması o deməkdir ki, insan haqları pozuntuları barəsində Azərbaycandan kənarada ədalət axtaran qurbanlara köməklik göstərən az sayda qalmış təşkilatlardan biri də qapadılıb.

İntiqam Əliyevin 19 yaşlı oğlu, Nəcmi Kamilsoy Amnesty International-a deyib ki, ailəsi onun həbsini gözləyirdi. Sumqayıt şəhərindəki evlərində atasının iş otağında o, atasının öz işinə görə qazandığı mükafatları qururla bizə göstərdi. Onların arasında, onun cəsarətli və mükəmməl işinə görə verilmiş Saxarov Azadlıq Mükafatı da vardır. Mükafatı təqdim edən Norveç Helsinki Komitəsinin sözlərinə görə, İntiqam Əliyev bu mükafatı "Azərbaycanın siyasi məhbusları" adından alıb, ona görə ki, "onların sayı adbaad qeyd olunmaq üçün həddindən artıq çox olub".

"Biz bilirdik ki, onun gördüyü iş risklidir və digər insan haqları vəkili və jurnalistlərin həbsləri başlayanda biz bilirdik ki, o da növbədədir... o artıq həbsdə olarkən prokurorluq yeni iddialar uydurmağa və yeni ittihamlar irəli sürməyə başladı. Onlar saxta şahidləri gətirərək onları atama qarşı ifadə verməyə məcbur etdilər... Biz onun üçün darıxırıq və onun evə qayıtmağını istəyirik."

Nəcmi Kamilsoy 2015-ci ilin mart ayında Amnesty International-la müsahibədə atası İntiqam Əliyev barədə danışarkən.

RƏSUL CƏFƏROV – HÜQUQLAR NAMİNƏ İDMAN

İntiqam Əliyevin həbsindən bir həftə əvvəl, başqa bir insan haqları müdafiəçisi, Rəsul Cəfərov, buna bənzər saxta ittihamlarla altı yarım il müddətinə azadlıqdan məhrum edilmişdir.

Rəsul Cəfərov İnsan Hüquqları Klubunun təsisçisi və Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi 2012 Avroviziya Mahnı Müsabiqəsi ərəfəsində həyata keçirilən insan haqları kampaniyasının koordinatoru idi. Kampaniyanın adı "Hüquqlar üçün Oxu" idi və məqsədi Avroviziya Mahnı Müsabiqəsindən istifadə edərək, beynəlxalq diqqəti Azərbaycanda pisləşən insan haqlarının vəziyyətinə cəlb etməkdə.

Belə görünür ki, Rəsul Cəfərova oxunan hökmünün motivi hakimiyyətin belə təcrübəli kampaniyaçının Avropa Oyunlarından platforma kimi istifadə edərək Azərbaycanda insan haqları pozuntularına diqqət cəlb etməsinə imkan verməməkdir. Onun həbsi, 2015-ci il iyun Oyunlarından əvvəl planlaşdırıldığı "Hüquqlar Naminə İdman" kampaniyasını başlamasına imkan vermədi.

"Siyasi həbslərə qarşı kampaniyada iştirak edən hər kəs ya Ohəbs edilib ya da ki, ölkədən qaçmalı olub. Biz Rəsula görə qorxurduq, lakin o, inanırdı ki, əgər biz Azərbaycanda ədalət istəyiriksə, mübarizəyə davam etməliyik..."

Rəsul Cəfərovun qardaşı Sənən Cəfərov

(Solda) Vəkil İntiqam Əliyev - Azərbaycanda insan haqları müdafiəçisi və vəkildir. O, başqa insan haqları fəalları ilə yanaşı, 2014-cü ildə ölkə boyunca keçirilən repressiya kampaniyasının əsnasında həbs edilib.

(Aşağı solda) Nəcmin Kamilsoy atası, İntiqam Əliyevin insan haqları fəaliyyəti üçün qazandığı mükafatlara baxır © Amnesty International

SIYASİ FƏALLAR QISNANIR

“Mən hələ də həbsdəyəm, halbuki Avropadakı ən yüksək instansiya mənim ədalətsiz olaraq həbs edildiyimi deyib. Əgər hətta Avropadakı ən yüksək instansiya məhkəməsi də mənim təqsirsizliyim barədə qərar çıxarıbsa da, burada Azərbaycanda məni etmədiyim cinayətə görə etirafı imzalamadan və əvf istəmədən azad etməyəcəklər.”

İlqar Məmmədovun Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin qərarına baxmayaraq həbsdə saxlanması barədə dediklərindən

© Demotix

Azərbaycanda fərqli düşüncə üzərinə hücum, ifadə azadlığının, siyasi fəallıq da daxil, bütün formalarını hədəfləyir. Yerli QHT-lərin verdiyi məlumata görə hazırda Azərbaycan həbsxanalarında siyasi motivli ittihamlarla cəza çəkən 80 nəfər var.

Cəsarətli siyasi fəallar və hökumət barəsində sosial media vasitəsilə tənqidi fikirləri yayanlar vaxtaşırı qısnanırlar və hakimiyyət onları həbsxanaya salmaq üçün tez-tez narkotik maddələr və ya xuliqanlıqla bağlı ittihamlardan istifadə edir.

Müxalif Respublikaçı Alternativ (REAL) hərəkatı yaradıldığı 2008-ci ildən təqib və repressiyaların hədəfi olub. 2013-cü ildə hakimiyyət orqanları REAL hərəkatının lideri İlqar Məmmədovu qondarma ittihamlarla həbs ediblər. Təşkilatın şura üzvü Rəsul Cəfərov da (yuxarıda bax) həbs olunub.

REAL hərəkatının iki başqa tanınmış üzvü Natiq Cəfəri və Erkin Qədirlili Amnesty International təşkilatına üzvləşdikləri daimi təzyiqlər və qısnamalardan şikayətləniblər:

“Hələlik həbsxanada olmayanlar hakimiyyət tərəfindən sistemətlək olaraq dindirilir və qısnanırlar.”

Natiq Cəfəri, REAL hərəkatının həmtəsisçisi

“Onlar gəlib bizi hər an həbs edə bilərlər, biz artıq bu hissiyyətə alışmışıq.”

Erkin Qədirlili, REAL hərəkatının həmtəsisçisi

Başqa siyasi partiyaların fəalları da eyni tərzdə hədəfləniblər.

Müxalif Müsavat Partiyası başqanının müavini Tofiq Yaqublu 2013-cü ilin 23-24 yanvarında Azərbaycanın şimalındakı İsmayılı rayonunda anti-hökumət zorakılığını qızışdırdığına dair saxta ittihamlarla məhkum edilib. Bu rayonda yerli icra başqısının qardaşı oğlunun yol dava-dalaşı zamanı yerli sakinə hücum etməsi barədə xəbər yerli mediada yayıldıqdan sonra adamlar küçələrə çıxmışdılar. Tofiq Yaqublu İsmayılı rayonuna gedərək oradakı vəziyyəti müşahidə etmək və bu barədə məlumat vermək istəyirdi. O beş il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

(Yuxarıda) Natiq Cəfəri (solda) və Erkin Qədirlili (sağda) © Amnesty International

(Ən sağda) Müsavatın Bakıdakı baş ofisində Fərəc (solda) və Sirac (sağda) Kərimovu təsvir edən plakat. Plakatda Azərbaycanca yazılıb: ‘Kərimov qardaşlarına azadlıq!’ © Amnesty International

(Sağda) Müsavatın Bakıdakı baş ofisində başqan müavini Tofiq Yaqublunu təsvir edən plakat. Plakatda Azərbaycanca yazılıb: ‘Tofiq Yaqubluya azadlıq!’ © Amnesty International

AİLƏLƏRİN CƏZALANDIRILMASI

“Polis xaricdə etiraz aksiyaları təşkil edən Turalı cəzalandırmaq üçün kiçik oğlumun cibinə narkotik maddə ataraq onu həbs edib. O hazırda ev dustağıdır. Bununla belə, onun üzərindəki ittihamları saxlayıblar ki, bizə onun hər an həbsxanaya salına biləcəyini xatırlatsınlar.”

*Mühacirətdə yaşayan fəal və blogger
Tural Sadıqlının atası Əlövsət Sadıqlı*

Hakimiyyət müxalif siyasi partiyalar üzərinə təzyiqləri artırmaq üçün təkəcə aparıcı siyasi fiqurların özlərini deyil, həm də onların ailələrini və yaxınlarını hədəfləməyə əl atıb.

2014-cü il, iyulun 17-də polis Sirac Kərimovu həbs edib. Onun qardaşı, Müsavat Partiyasının fəali Fərac Kərimov hökumətin qızğın tənqidçisidir. Sirac Kərimov narkotik maddələrlə bağlı qondarma ittihamlar və saxta dəlillərlə həbsdə saxlanıb. Belə görünür ki, onun həbsi qardaşının siyasi fəallığı ilə bağlıdır. Fərac Kərimovun özü altı gün sonra buna bənzər ittihamlarla həbs edilib. Qardaşlar vəkillərinə deyiblər ki, saxlanma müddəti ərzində onlar işgəncəyə məruz qalıblar və Fərac Kərimovun siyasi fəallığı ilə bağlı dəfələrlə dindiriliblər. 2015-ci il mayın 6-da Sirac Kərimov 6 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Fərac Kərimovun məhkəməsi bu hesabatin yazıldığı vaxt hələ başa çatmamışdı.

Bəzi fəallar xaricə qaça biliblər, lakin onların Azərbaycanda qalmış qohumları üçün qısnanma və repressiya hər an gözlənilən hədədir.

Yerli fəalların dediyinə görə, polislər xaricdə Azərbaycan hökumətinə qarşı keçirilən etiraz aksiyalarında iştirak edənlərin evlərinə gəlir, onların ailə üzvlərini sorğu-sual edirlər. Məşhur müxalifət blogeri Tural Sadıqlı yazdığı bloqlara görə həbs olunacağı ilə hədələndikdən sonra, 2014-cü ilin fevralında Azərbaycandan qaçıb. O ölkəni tərk etməzdən əvvəl onun blogger həmkarı Elvin Kərimov (vicdan məhbusu) qondarma narkotik ittihamları ilə həbs olunub.

Tural Sadıqlı 2015-ci il, yanvarın 21-də Azərbaycan prezidentinin Almaniyaya səfəri zamanı Federal Kanslerin ofisi yaxınlığında keçirilən etiraz aksiyasında iştirak etmişdi. Bundan bir neçə həftə sonra, 2015-ci il, fevralın 13-də Azərbaycan polisi Tural Sadıqlının qardaşı Elgiz Sadıqlını narkotiklərlə bağlı ittihamla həbs edib. Bunun ertəsi günü onun atası Əlövsət Sadıqlı polis məntəqəsində oğluna baş çəkmək üçün gedərkən polisə müqavimət göstərmək ittihamı ilə həbs edilib. Əlövsət Sadıqlı elə həmin gün, ilkin məhkəmə dinləməsinin ardınca azad olunub. Lakin Elgiz Sadıqlı məhkəməyə qədər 2 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Beynəlxalq icmadan gələn etirazlardan sonra onun barəsində qətimkan tədbiri ev məhbusluğu ilə əvəz edilib. Əgər təqsirli bilinərsə, Elgiz Sadıqlı 12 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilə bilər.

SOSIAL MEDIA

FƏALLARI HƏDƏLƏNİR

Azərbaycan gənc fəallar üçün qorxulu yerdir. Hökumət siyasətlərinin Facebook-da tənqidi və ya onlardan narazılıq ifadə etmək cəsarətinin ciddi nəticələri ola bilər.

NİDA hərəkatı Azərbaycanda təxminən 350 üzvü ilə daha böyük demokratiya üçün kampaniya aparan gənclər təşkilatıdır. Hakimiyyətin NİDA ilə rəftarı hər hansı səviyyədə narazılıq ifadəsinə cəsarət edənlərin Azərbaycan hökumətindən nə gözləməli olduqlarını göstərir.

NİDA-nın on fəali – Əbdül Əbilov, Rəşadət Axundov, Məmməd Əzizov, Bəxtiyar Quliyev, Zaur Qurbanlı, Rəşad Həsənov, Üzeyir Məmmədli, Ömər Məmmədov, Şahin Novruzlu və ilkin

Rüstəmzadə 2013-cü ilin martı ilə 2014-cü ilin yanvarı arasında partladıcılar saxlamaq və ictimai asayışı pozmaq niyyəti daxil olmaqla, müxtəlif ittihamlar ilə saxlanmış və sonradan 6 və 8 il arasında həbsxana cəzasına məhkum edilmişlər. Amnesty International inanır ki, onlara qarşı ittihamlar əsassızdır və onların həbsinin real səbəbi hökuməti tənqid etmələri və dinc nümayişlərə çağıran internet fəaliyyətləridir.

Yerli və beynəlxalq insan haqları təşkilatlarının aylarla davam edən kampaniyası nəticəsində iki fəal – Zaur Qurbanlı və Üzeyir Məmmədli 2014-cü il, dekabrın 29-da, Şahin Novruzlu və Bəxtiyar Quliyev isə 2014-cü ilin 18 oktyabrında azad edilmişlər. Onların dördünə də prezident əfvi verilmişdir. Lakin 6 NİDA üzvü ifadə və təşkilatlanma azadlıqlarından dinc istifadəyə görə hələ də dəmir barmaqlıqlar arxasındadır və vicdan məhbusu olaraq qalır.

Həbs edilmiş bəzi NİDA fəalları onlardan ifadələrin alınması üçün işgəncəyə və pis rəftarın başqa formalarına məruz qoyulmuşlar. Şahin Novruzlu dindirilərək 17 yaş var idi. Azərbaycan qanunlarının ziddinə olaraq dindirilmə zamanı onun qanuni hamisi orada iştirak etmirdi. Həbsdən - ilk dəfə məhkəmə qarşısına çıxarılmasınadək dövlət nəzarətində olduğu vaxtda, o dörd qabaq dişini itirmişdi. Məmməd Əzizov həbsdə olarkən döyüldüyünə görə bir qulağının eşitmə qabiliyyətindən məhrum olmuşdu. Onların hər ikisi

işgəncəyə məruz qaldıqlarına dair şikayət versələr də, bu məsələ heç vaxt lazımcına araşdırılmayıb

Həbsxanada olmayan NİDA üzvləri hakimiyyət tərəfindən daimi qısnanmaya məruz qalırlar. Yerli polis guya "səadəcə olaraq adamların qeydiyyati" məqsədilə məxsusi olaraq seçmədən yoxlamaya gəldiklərini söyləyərək müntəzəm olaraq NİDA üzvlərinin evlərinə baş çəkirlər.

"Repressiyalar başlandıqdan Azərbaycanın vətəndaş cəmiyyətinin kökü kəsilib və müdafiəsiz insanlar ədalətsizlikdən qoruyacaq kimsə qalmayıb".

Keçmiş vicdan məhbusu və NİDA üzvü Zaur Qurbanlı

"Terror hökm sürür – hamı qorxu içindədir... NİDA üzərinə hücum başqa fəallara xəbərdarlıqdır – yəni hökumət həтта təhsilli və ziyalı gənclərdən ibarət NİDA-nı sındıra bilirsə, o, danışmağa cəsarət edən hər bir kəsə hər bir şey edə bilər".

Turqut Qəmbər, NİDA-nın şura üzvü

(Yuxarıda) 2014-cü ilin may ayında, Azərbaycan Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsinə sədrlik etməyə hazırlaşarkən Amnesty International-ın fəalları Avstriyanın Vyana şəhərində insan haqları pozuntularına qarşı etiraz aksiyasında

(Solda) NİDA üzvləri və keçmiş vicdan məhbusları Şahin Novruzlu, Zaur Qurbanlı və Üzeyir Məmmədli © Amnesty International

AVROPA OYUNLARININ BURAXDIĞI İRS

İnsan haqları müdafiəçiləri üzərinə hücum Azərbaycanı demək olar, müstəqil səssiz qoymuşdur.

2014-cü ilin iyulundan başlayaraq bir neçə həftə ərzində aparılan geniş həbs kampaniyası Azərbaycanın bir sıra ən fəal müstəqil QHT-lərinin liderlərinin dəmir barmaqlıqlar arxasına salınması ilə nəticələnmişdir. Bu isə təkcə təməl azadlıqları məhdudlaşdırmamış, həm də beynəlxalq icma ilə müstəqil informasiya kanallarını kəsmiş və insan haqları pozulanları köməkətsiz qoymuşdur. Hədəflənən insanlar beynəlxalq təşkilatlara ölkədəki insan haqları barədə qiymətli məlumatlar verirdilər.

Azərbaycanda insan haqlarının vəziyyəti dəhşətlidir və pisləşməkdədir: ifadə, təşkilatlanma və sərbəst toplaşma azadlıqları sistemətik olaraq sıxışdırılır və buna qarşı səsini ucaldanlar dəmir barmaqlıqlar arxasına atılmaq kimi real risklə üzləşirlər. Ölkədə təməl insan haqları üzərinə daha çox hücumların qarşısının alınması üçün beynəlxalq birlikdən təcili olaraq müvafiq reaksiyaya ehtiyac vardır.

Avropa Oyunlarının 2015-ci ilin iyununda Azərbaycanda keçirilməsi bu ölkədə insan haqlarının pozulması üzərinə işıq salmağa nadir imkan verir. Avropa Oyunları kimi beynəlxalq idman tədbirləri bir qayda olaraq ev sahibi olan ölkələrdə və daha geniş dünyada buraxdıqları irslə öyünür. İndidən tədbir görülməlidir ki, bu Oyunların irsi hər şeydən əvvəl repressiya və insan haqları pozuntuları olmasın.

Jurnalistlər, xəbər qurumları, media təşkilatları, insan haqları qrupları və başqa vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin üzərinə hücumların yolverilməzliyi şəxsizdir. Bu hücumlar Olimpiya Xartiyasının insan haqları prinsipləri ilə bir araya sığmır. Bu prinsiplər eyni zamanda mətbuat azadlığı və insan ləyaqəti baxımından Avropa Oyunlarına da şamil edilir.

Birinci Avropa Oyunlarının ev sahibliyinə Azərbaycanı layiq görmüş Avropa Olimpiya Komitəsi (AOK) Olimpiya Xartiyasının prinsipləri və ev sahibi olan ölkənin bu prinsiplərə əməl etməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

“Olimpizmin məqsədi idmanın insan ləyaqətinin qorunmasından narahat dinc cəmiyyətin təbliği üçün bəşəriyyətin ahəngli inkişafının xidmətinə verilməsidir”.

Olimpiya Xartiyasının ikinci təməl prinsipi

Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin (BOK) rolu “Olimpiya Oyunlarından ev sahibliyi edən şəhər və ölkələrdə müsbət irsin qalmasını təbliğ etməkdir”.

Olimpiya Xartiyasının 2.14 Maddəsi

“BOK Olimpiya Oyunlarının müxtəlif media tərəfindən ən tam şəkildə ən geniş auditoriya üçün işıqlandırılması üçün bütün zəruri addımları atır”.

Olimpiya Xartiyasının 48.1 Maddəsi

Tənqidi səslər və mətbuat azadlığı üzərinə haqqında bu hesabatda söhbət gedən hücum AOK üçün ciddi narahatlıq yaratmalıdır. Oyunların keçirildiyi şərait, təkcə Olimpiya hərəkatının prinsipləri baxımından deyil, həm də ev sahibliyi verən AOK kimi təşkilatların istər hakimiyyətə, istərsə də vətəndaş cəmiyyətinə göndərmiş olduğu mesajlar baxımından çox mühümdür.

(Yuxarıda) Avropa Oyunlarından qabaq Bakıdakı çoxsaylı tikinti layihələrinin biri © Amnesty International

AMNESTY INTERNATIONAL TƏŞKİLATININ TÖVSIYƏLƏRİ

AZƏRBAYCAN HÖKUMƏTİ ÖZÜNÜN İNSAN HAQLARI ÖHDƏLİKLƏRİNƏ ƏMƏL ETMƏLİDİR:

- Bütün vicdan məhbusları dərhal və qeyd-şərtsiz azad olunmalıdır;
- Siyasi fəalları, jurnalistləri, insan haqları müdafiəçiləri də daxil, vətəndaş cəmiyyətinin qısnanması və təcibi dayandırılmalıdır;
- QHT-lərin üzvləşdikləri ifrat hüquqi məhdudiyətlər və inzibati əngəllər ləğv olunmalıdır;
- İfadələrin qopardılması üçün işgəncələrdən və pis rəftarın başqa növlərindən istifadə dayandırılması və belə hərəkətlər pislənməlidir;
- Fəallara qarşı qondarma ittihamların irəli sürülməsi məqsədilə sübutları saxtalaşdıran, habelə işgəncə və pis rəftarın başqa formalarından istifadə edən rəsmilər təhqiq olunmalı və onların ədalət qarşısına çıxarılması təmin edilməlidir.

AMNESTY INTERNATIONAL AZƏRBAYCANIN BEYNƏLXALQ PARTNYORLARI OLAN XARİCİ HÖKUMƏTLƏRİ VƏ HÖKUMƏTLƏRARASI TƏŞKİLATLARI:

- Azərbaycan hökumətini bütün vicdan məhbuslarını dərhal və qeyd-şərtsiz azad etməyə, ifadə, təşkilatlanma və toplaşma azadlıqlarına hörmət göstərməyə;
- Azərbaycanda insan haqları pozuntuları ilə bağlı narahatlıqlar məsələsini ikitərəfli və çoxtərəfli forumlarda qaldırmaq üçün hər bir imkandan istifadə etməyə, ölkədə insan haqlarının vəziyyətini monitorinq etməyə və faktlar barədə hesabatlar verməyə çağırır.

AMNESTY INTERNATIONAL AVROPA OLİMPIYA KOMİTƏSİNİ VƏ AVROPA MİLLİ OLİMPIYA KOMİTƏLƏRİNİ AŞAĞIDAKILARI ETMƏYƏ ÇAĞIRIR:

- Ev sahibliyi edən ölkələrdə pozitiv irs buraxılmasına sədaqət nümayiş etdirmək məqsədilə Azərbaycan hökumətini bütün vicdan məhbuslarını dərhal və qeyd-şərtsiz azad etməyə və ifadə, təşkilatlanma və toplanma azadlıqlarına hörmət göstərməyə çağırır, oyunlar zamanı və ondan sonra bu təzyiqli davam etdirməlidirlər;
- Avropa Olimpiya Hərəkatını ehtiva edən Avropa Milli Olimpiya Komitələri öz hökumətlərinin Azərbaycandakı hücumları pisləmələrini rica etməli və hakimiyyəti bu insan haqları pozuntularını dayandırmağa çağırmalıdır. Avropa Oyunlarının keçirildiyi şərait və onun tarixdə qoyacağı irs bütün Avropa ölkələrini və Milli Olimpiya Komitələrini narahat etməlidir.

Amnesty International hamı üçün insan haqlarının təmin olunacağı faydalanan bir dünya uğrunda kampaniya aparan 7 milyondan artıq insandan ibarət global hərəkatdır.

Bizim dünyagörüşümüz İnsan Haqlarının Ümumi Bəyannaməsində və digər beynəlxalq insan haqları standartlarında əks olunmuş hüquqlardan hər bir şəxsə pay düşməsinə ehtiva edir.

Biz hər hansı hökumətdən, siyasi ideologiyadan, iqtisadi marağ və dindən müstəqillik və əsas etibarilə özvlüyümüz və ictimai tanələr hesabına maliyyələşirik.

AMNESTY.ORG

Amnesty International, International Secretariat, Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, United Kingdom

İndeks: EUR 55/1732/2015

(ARXA QABIĞI ŞƏKLI)

Dünyada ən yüksək bayraq dirəklərindən biri Bakının Milli Bayraq Meydanında © Amnesty International

(ÜZ QABIĞI ŞƏKLI) Yenicə tikilmiş Bakı Olimpiya Stadionu Avropa Oyunlarına ev sahibliyi edəcək © Amnesty International

AMNESTY
INTERNATIONAL

